

šanje nar težjih davkov, drugi del v koristne opčne naprave, postavim v pomnoženje deželjskih šol in boljši stanje učiteljev i. t. d. obrniti zamogel.

Gotovo lepa vesela prihodnost nam že blizo sveti! zdaj le zločnost, nerazdrtljiva edinost med vsimi brati države, in terdno zaupanje v naše prihodnje poslanike k Dunajskemu zboru.

Janez Cerer, uradnik velke colnje v Terstu.

Kakó in koliko bi bil slovenski jezik precej v šole in kancelije vpeljati. *)

V Novicah je bilo že zadosti govorjenja, ali je slovenski jezik že zdaj zadosti zrel za šolo in kancelije; ni potreba temu kaj privedati. Kakó pa bi se dal vpeljati, ni bilo še nič kaj povedano; zakaj beséde, s kterimi hoče slovenski zbor prošnjo do Cesarja in veliciga Dunajskiga zbora dati, so le splošne, ali dajo le na znanje, kakor de bi vse dozdanje ob svojim času na enkrat moglo néhati in góli slovenšini prostor pustiti, kar se pa lože reče, kakor spolni. Zakaj, kakor bi trénil, se ne da vse iz nemških na slovenske noge postaviti; drugač bi se nam godilo kakor Mažarjem, ki so s sklepam Požunskiga zbora, ko bi mignil latinsino ovérgli, pa še zdaj niso slovnika izdelali, ki bi v oger-skim jeziku vse iména za vednosti in umetnosti obségl. Tudi smo z Némcí preveč zvezani (naj že to radi ali neradi hočemo), kakor de bi kar se od njih posloviti zamógli. Tudi jih je med nami več, ki čeravno se zdaj Slovence štéjemo, po svojih iménih ne moremo nekaj nemškiga rodú tajiti; in Némcí bi se nam lahko, kakor Čehám smejali, ko bi polno nemških lastnih imén med silno vnetimi Slovenci vidili. Ako bi pa za tega voljo hótli čakati, dokler bi Slovenšina vse té zoperstave zmagala, bi morebiti ne bilo tako kmalo. Potreba je pa, ne toliko zastran učenosti, temuč zavoljo vsakdanje potrebe s slovenšino precej, saj ne brez dolziga odloga, v šolo in kancelijo stopiti. Kakó in koliko bi se to lahko zgoditi móglo, naj bo tukej nekaj misel na znanje danih. 1. Pri šolah naj se razločijo višji in nižji šóle. V šolah na dežéli je na Krajskim slovenšina že davno vpeljana; na Štajarskim, Teržaškim in drugej tudi že več časa ni ptuja; tukej tedéj ni še le začénjati, temuč kar je začéto, le bolj popolnoma izpeljevati; zlasti manjka tam slovnice (gramatike) za slovenski jezik (za nemškiga se že dobí). To de pred drugim bi bila večí edinost v besédi in bukvah vošiti; do zdaj imá vsaka škóffja med Slovenci svoje šolske bukve kakor tudi zadosti posebno svojo besédo.

V mestnih nižjih šolah, ki so do zdaj več ali manj zgol nemške, naj se vpelje slovnica za slovenski jezik in napeljevanje za slovensko pismenost; de bi bilo nemško in slovensko po enaki póti združeno, kakor bukve: „Blaže in Néžica“ v več zgledih kažejo. To bi bila nar večí teža le za učenike. V zdanjih latinskih šolah bi se znala pervzéti bolj popolnoma slovnica za slovenski jezik, in semtertje tudi kako predstavlanje iz slovenskiga v latinsko in iz latinskiga v slovensko. To bi se lahko zgodílo, de bi se le stol za slovenšino iz deséte šole (bogoslóvstva) v prvo ali drugo latinsko ponižal. Do zdaj je bilo res nekoliko čudno, de smo se nar pred učili nemšine, po

tem latinsine in grekšine — more biti tudi italijanskiga, francozkiga in angležkiga — slovenšino pa smo čisto v némar pustili; ali pa, kteri smo šli k bogoslóvstvu, smo šar popred hebrejsko, sirsko, kaldejsko in arabsko iméli, preden je bila slovenšina na verstí! Pesništvo in govorníštvo v slovenskim jeziku se je prostovoljno že davno začélo v višjih latinskih šolah — že per ranjeim M. Čopu smó včasih kak slovensk izdélík dali; zdaj je téga veliko več.

V modroslovskih šolah bi lahko bila slovenska filologia (besedoslóvje?) kakor tudi latinska.

Per bogoslóvcih je ravno duhovno pastirstvo v Ljubljani, kar sostavnost in učenost tíče, v slovenšini tako visoko povzdignjeno, de je komaj še kaj vošiti; druge bogoslóvske vednosti more biti bolj prav le per latinsini ostanejo, saj za en dél, ker duhovnim latinsine ni opustiti.

S takošnim ravnanjem ni samo začetik za slovenšino v šoli postavljen, temuč tudi pot napeljana, de bi dalje počasi se še kaj več moglo zgoditi. Kar na enkrat pa šola ne more biti vsa slovenska: od kod bukev tako naglo vzéti?

2. V kancelijah je slovenska beseda sicer zmirej v ustih, samo ne piše se ne; popolnoma vunkej vreči se pa nemšina, saj zdaj še, ne dá. Za kmeta je pa sila potreba, de bi se v kancelijah tudi slovenšina saj nekoliko v manjših rečéh precej pisala. — Če je kak kmet poklican, dobí nemški poklic, in íše celo uro in še bolj dalječ, de mu kdo pové, kaj de je; če bi bil tak poklic (Vorladung) v slovenskim jeziku, ga lahko sam ali kdo drugi razumè. To bi za kancelijo ne bilo pretežko, če kaj tačiga slovensko pišejo — sej so le dve, tri verstice. — Če ima kmet poterdití prejembo denarjev, kako majhno dolžno pismo narediti, manjši testament storiti ali kaj tačiga, íše okrog kozjih dohtarjev; ali mu je zameriti, kér slovensko pismo v kancelii ne veljá? Naj se kaj tačiga tudi v slovenskim pisanji vzame, ne bo treba zakotniga pisača; zakaj slovensko pisati jih več (še brez šole) zna, več bi se jih rado naučilo, do zdaj marsikterimu pisanje ni mar, kér ga nima kje rabiti. In tudi to storiti, kancelii ne bo pretežko, de bo slovensko pismo za veljavno vzela. Per tacih manjših rečéh, se tudi uradniki sčasama slovenšine lahko bolj izučé. Tako bi prišla slovenšina brez težave v kancelijo, dokler bi se z nemšino na enako stopinjo vzdigniti mogla. P. H. *)

Od poslancov za Dunajski zbor.

Dan, v kterim bojo izvoljeni možjé na Dunaji k državnemu zboru se skupej sošli, je že práv blizo. — Blagor ali gorjé cesarstva, blagor ali gorjé vsaciga stanú, torej tudi blagor ali gorjé katoljške vére v avstrijskih deželah — bojo ti izvoljeni možjé tam sklenili.

Části vredni gospod komisár Ambrož so v Novicah od 24. veliciga travna lepo in resnično razložili lastnosti, ktere so tem, ki bojo k imenovanemu zboru na Dunaj poslani, potrebne. Le eno še tukaj zraven pristavimo.

Volíte, preljubi! za Dunajski zbor možé, kteri zunaj od gospod Ambroža tirjaníh lastnost tudi to imajo, de so dobri katoljški kristjani ne samo po iménu, ampak tudi v djanji; — možé, kteri bojo pripravljani od svoje s. vére, ako bo potreba, očitno pričati, in se za njé resnice in pravice zoper sleherne nasprotnike katoljške vére junaško potegovati. — Zakaj v ta zbor bojo gotovo tudi kaki zoperniki katoljške vére prišli, — judje in protestanti in drugi, kterim je katoljška véra tern v pétí. —

Tiroljci, glejte! kteri so med vsimi prebivavci avstrijskiga cesarstva nar bolj vneti katoljščani in zavoljo

*) Prošnjo do slovenskiga zbora v Ljubljani smo izročili zboru. Vredništvo.

*) Hvale vredna misel je, de ste pomenke v ti reči sprožili, kar se nam silno potrebno zdí, de se ta reč do dobriga prevdari. Ze davnej bi bilo vredništvo rado začélo od tega govoriti, pa sila opravkov ni pripustila, torej smo částitimu gosp. H. práv hvaležni, de so začéli od te reči govoriti. Zares lahko je izgovorjeno »staro ne veljá nič«, težji pa je dobro novo vpeljati. Prosimo tedéj, de naj se zvedeni rodoljubi z nar večim veseljem in práv natanjko te reči poprimejo in nam svoje misli v Novicah razodenejo, kakor so gosp. H. storili. Vredništvo.

svoje nepremakljive zvestobe do deželne oblasti tako srečni, da so se presviliti Cesar Ferdinand iz med nepokojniga Dunaja med nje podali, — so se 1. dan veliciga travna tega léta v Inšpruku katoljško-vstavno družbo (katholisch-constitutionell) naredili, ktere namen je na Tiroljskim in v Vorarlbergu pravice katoljške cerkve varovati. — Prednik te hvale vredne družbe je grof Franc Alberti, tehant in mestni fajmošter, Amberg njegov namestnik. — Odborniki te družbe so učeniki: Dr. Flir, Dr. Kerer, Dr. Jaeger, vitez Mitis, Dr. Haslwanger in svetovavci vikši sodnije (Appellationsräthe) Neupauer in Gopan. —

Oni, ki so že v Frankfort več učenih mašnikov za svoje izvoljene poslali, bojo gotovo tudi za Dunaj sosebno v katoljški véri goreče možé izvolili. — Enaki zbor, kakor bo na Dunaji, je za Pruske države tudi v Berlinu, in katoljščani prelepih dežel ob Rajnu, ki zavolj svoje vnéme za katoljško véro že zdavnej slové, so polovico volitljev (Wahlmänner) katoljške fajmoštre zbrali, in mesto Keln je svojiga verliga veliciga škofa, Janeza Geiselnja za svojiga poslanca pri Berolinskim zboru izvolilo. —

Torej Slovenci! posnemajte te izgledé svojih vernih bratov na Tiroljskim in ob Rajnu, in skerbite de bojo vaši poslanci za Dunajski zbor goreči katošljki kristjani in med tem tudi kak vredin mašnik. —ž—

Deržavni zbor na Dunaji se bliža!

Pod tem nadpisam so dali v Ljubljanskih nemških Novicah naš verli domorodec Dr. Krobath lepe opomine, kako se ima pri volitvi volivcov in poslancov za Dunajski zbor ravhati, de bo práv, to je, de se bojo taki možé izvolili, ki se bojo za pravično reč možko potegovali, ki bojo za prid ljudstva goreče govorili, ki poznajo potrebe svoje domovine, ki pa tudi vedó za tó, kar je nekdeji bilo, in za vse postave, ki so dozdej veljale; zakaj le taki možaki zamorejo dobre svete dajati, po kterih bomo prihodnje postave dobili. To ni kaka kaj bodi reč!

Gospod Dr. Krobath svetjejo tedej, prosijo in priporočujejo v imenovanim lepim sestavku, de naj že prvi volivci svojo vest dobro izprašajo, ktere možé bojo za volivce poslancov izvolili, kér je na téh vse ležeče, kakošnje poslance bomo na Dunaj poslali.

Naj tedej že prvi volivci zvesto na to gledajo, de bojo take volivce poslancov izvolili, ki so pošteni v celi soseski, pa tudi če je moč, še krog in krog dobro obrajtani možé, ki so lepiga zadržanja, mirni in umni, svojim duhovnim in deželskim gosposkam pokorni, za svojo deželo dobro misleči možé.

Poslanci morajo pa še več tacih dobrih lastnost imeti; zraven nepremakljive poštenosti in goreče ljubezni do domovine morajo veliko vednosti imeti in pa tudi gladek jezik, de kar vedó in za dobro spoznajo, tudi brez strahú in brez spodtike velikimu zboru dopovedati morejo.

Toliko iz gosp. Dr. Krobathoviga spiska. Temu še pristavimo, de se je v Ljubljani veliko domorodcov zbralo, ki so se posvetovali, kteri rojeni Krajenci bi bili za krajnsko deželo za poslance posebno priporočiti, brez de bi s tem priporočilam hotli rêci, de bi ne bilo še več družih mož na Krajnskim, ki bi bili tudi dobri. Než se tedej prevdario naslednji nasvetovani možé, ali so volivcam po volji:

Njih ekscelencija, Ljubljanski knez in škof Anton Alojz Wolf, gosp. Franc Avsec, c. k. svetovavec apelacije v Celovcu, gosp. Vicenci Šrott, apelacijski predsednik, zdej na Dunaji, gosp. Dr. Ovjač v Ljubljani, gosp. Dr. Kavčič v Ljubljani, gosp. Dr. Krobath v Ljubljani, gosp. Dr. Bleiweis v Ljubljani, gosp. Matija

Vertove, fajmošter v Š. Vidu nad Ipavo, gosp. Mih. Ambrož, komisár v Smeledniku, gosp. Ignac Mužan, posestnik na Rečici, gosp. Matevž Dolšcin, posestnik in poštar v Logatcu, gosp. Dr. Orel v Ljubljani, žlahtni gosp. Jožef Šeuchenstuel, c. k. svetovavec mestne in deželne sodnije, grof Gustav Aversperg, vlastnik Mokriške grajšine i. t. d., gosp. grof Rihart Blagaj v Ljubljani, gosp. Jernej Arko, fajmošter v Vodica, gosp. Lambert Lukman, kupec v Ljubljani, gosp. Eranc Galle, grajšak v Ljubljani, gosp. Dr. Ulepič v Ljubljani, gosp. Dr. M. Dolenc, pravdosrednik zdej na Dunaji, gosp. Dr. Jožef Skedel, profesorja namestnik na Dunaji, gosp. Dr. Viktor Hradecki v Ljubljani, gosp. prof. Martinak v Ljubljani. — Tem pridene vredništvo še gosp. Janeza Veséla; kameralniga svetovavca v Terstu, gosp. Dr. J. Matija Sporerja, svetovavca deželniga poglavarstva v Ljubljani, gosp. Fid. Terpinca, grajšaka v Ljubljani, gosp. Korlna Raaba, c. k. tajnika deželniga poglavarstva v Ljubljani, in gosp. Janeza Cerarja, uradnika velike colnije v Terstu.

Iz Mirne na prošnjo več kmetov.

Ljube Novice! Práv priserčno nas razveselite, kolikorkrat vas iz pošte dobimo, pa naša ljubezen proti vam se le še bolj in bolj vnema, kér pred nekaj časam ste le po ene Mirno obiskovale, zdej vas prejemamo petere. Ali pa tudi véste, zakaj vas tolikanj ljubimo? Pervi zató, kér nam veliko potrebnih naukov, ki kmetijstvo zadevajo, práv lepo in po domače daste. Drugič nam vseskozi kakih lepih novic prinesete, ki smo jih práv željni, posebno radi beremo od Laškiga kaj. Pa tudi zató ste nam drage, kér nam ne le zastran kmetijstva, temuč tudi v družih rečéh, ki so jih le učeni gospodje presoditi v stanu, lepe svete dajete. Taka nam se je uni dan pri prvi volitvi za Frankfort v Mirni godila; kar nas je bilo Mirniških farmanov, nismo hotli kratko nič voliti. Gospod volitni komisár Raab so na placu pri mizi stojé nas nagovorili, de bi volili, pa naši so njim enoglasno odgovorili, de nočejo; potem so nekaj počakali in zopet povpraševali in zopet čakali tako dolgo, de smo bili vsi nevoljni. Pa kér niso hotli še zmiram gosp. komisár odstopiti in svojih protokolov pobrati, nam pa se je na delo mudilo, smo začeli práv glasno godernjati zoper gosp. komisarja rekoč: „Sej smo jim povedali, de nočemo za Frankfort voliti, mi bomo postave na Dunaji prejeli, naj le svoje reči poberó in strani gredó. Se vé, de smo se v miru razšli, potem ko so gospod komisár svoje protokole pobrali in proč šli. Práv veseli smo, de nismo volili, kér slišimo de nas Nemci nič kaj ne obrajtajo. Pa kakor pri nas, tako tudi po drugod niso hotli voliti *), večidel so pa še le potleji, kadar se je velika truma ljudstva razšla, kakiga izvolili. Taka je tudi pri volitvi poslanca bila; ravno komaj so ga skovali bili, pa s tako mešetarijo, kakor postavim pri práv težkim volovskim baratanji.

Pa mi vam nismo mislili od volitve tolikanj povedati — naj vam tedaj le še četerti vzrok svoje ljubezni do vas, predrage Novice! oznamimo, in ta je, kér so vaši sestavki skoz in skoz s pobožnim duham preprežení in nam naše s. vére ne kazijo. Nam so uno nedeljo gosp. kaplan nekaj od s. očeta papeža na prižnici v misel vzeli; kako zaničljivo nekteri nemški časopisi od našiga ljubiga cerkveniga poglavarja govorijo, kako se menijo na Dunaji od volitve noviga nemškiga papeža, kako Jih tudi med nami eni posebno v gosposkih suknjah preklinajo i. t. d.“ Oj, kako so nas te besede sklele! Eni zmed nas so jeli le v tla gledati, kér so se jim solze vtrinjale po licih; drugi so se deržali, kakor človek, ki

*) Pri sv. Križu polek Turna, na Dulah, v Škocjanu i. t. d. i. t. d. nikodar niso volili. Pisatelj.